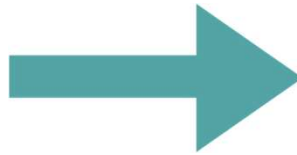
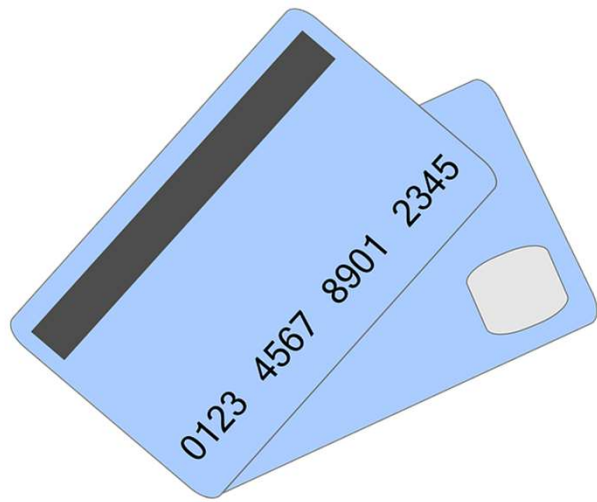

Grensene mellom godkjente og ikke godkjente betalingstransaksjoner

Av William Fosdahl
Vitenskapelig assistent

Digitalisering av betalningssystemet

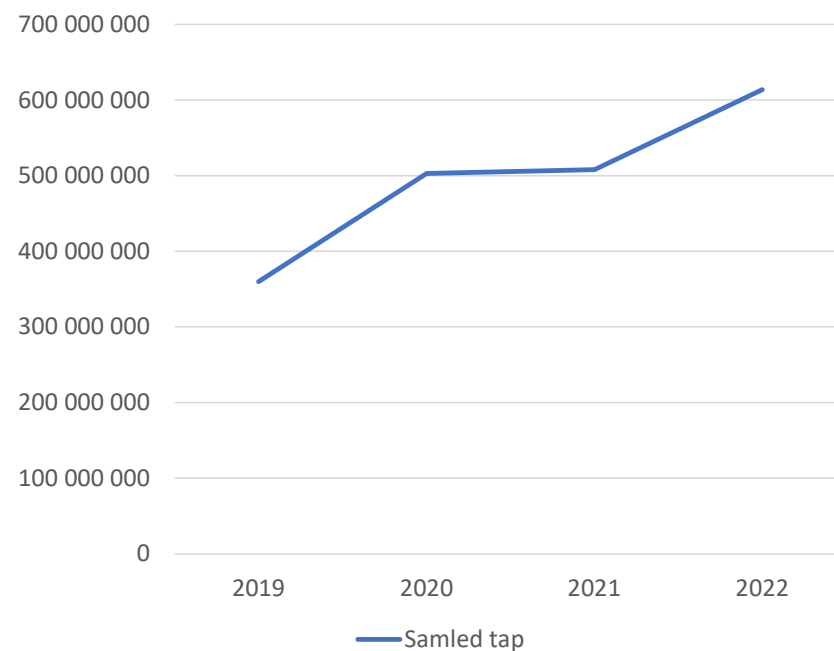
Digitaliseringens skyggeside

Økokrim, årsrapport 2022 s.31

Satsing på bekjempelse av bedragerier

Både politiet og bankene registrerer en voldsom økning i antall bedragerier, og omfanget er nå så stort at det grenser til å være et nasjonalt sikkerhetsproblem. Kriminelle opparbeider seg betydelige økonomiske midler, og befolkningens tillit til private og offentlige instanser samt digitale sikkerhetsløsninger svekkes. Både privatpersoner, organisasjoner og bedrifter lider store økonomiske tap, og politiet, banker og IKT-sikkerhetsavdelinger må bruke betydelige ressurser på å avdekke bedragerier.

Svindelstatistikk (Finanstilsynet)

Betalingstjenestedirektivet

- Hovedformål: et effektivt elektronisk betalingsmarked
  - Profittoptimalisering vs. kundenes tillit?

Tapsfordelingsregelen

§ 4-30. Ansvar og egenandeler ved ikke godkjente betalingstransaksjoner

- (1) Betalingstjenesteyteren er ansvarlig overfor kunden for tap som skyldes en ikke godkjent betalingstransaksjon, jf. § 4-2, med mindre noe annet følger av reglene i annet til femte ledd.
- (2) Kunden svarer med en egenandel på inntil 450 kroner hvis tapet skyldes tap, tyveri eller uberettiget tilegnelse av et betalingsinstrument. Kunden svarer likevel ikke med en slik egenandel hvis kunden ikke kunne ha oppdaget tapet, tyveriet eller den uberettigede tilegnelsen på forhånd, og heller ikke har opptrådt svikaktig.
- (3) Kunden svarer for hele tapet ved en ikke godkjent betalingstransaksjon dersom tapet skyldes at kunden ved grov uaktsomhet har unnlatt å oppfylle en eller flere av sine plikter etter § 4-23 første ledd eller § 4-24 første ledd. Har betalingstransaksjonen skjedd ved bruk av et elektronisk betalingsinstrument, svarer kunden likevel bare med inntil 12 000 kroner.
- (4) Kunden svarer for hele tapet dersom tapet skyldes at kunden forsettlig har misligholdt sine plikter slik at kunden måtte forstå at misligholdet kunne innebære en nærliggende fare for at betalingsinstrumentet kunne bli misbrukt.
- (5) Kunden svarer ikke for tap som skyldes betalingstjenesteyteren selv, noen som opptrer på betalingstjenesteyterens vegne, eller som betalingstjenesteyteren selv representerer. Med mindre kunden har opptrådt svikaktig, svarer kunden heller ikke for tap i følgende tilfeller:
  - a. når tap oppstår etter at kunden har varslet i samsvar med § 4-24 første ledd
  - b. når plikten til å tilrettelegge for varsling etter § 4-23 annet ledd er misligholdt
  - c. når betalerens betalingstjenesteyter ikke har krevd sterk kundeautentisering.

Formål:

- Beskytte kunden mot «de sikkerhedsrisici, der er forbundet med elektroniske betalinger»
- Gi incentiver til å handle aktsomt og forhindre tap

Godkjent betalingstransaksjon

§ 4-2. Samtykke til betalingstransaksjon

(1) En betalingstransaksjon anses som godkjent bare dersom betaleren har gitt sitt samtykke til at betalingstransaksjonen gjennomføres.

(2) Samtykke til å gjennomføre en betalingstransaksjon eller en serie betalingstransaksjoner skal gis i den formen og på den måten som er avtalt mellom betaleren og betalingstjenesteyteren. Samtykke til å gjennomføre en betalingstransaksjon kan også gis via betalingsmottakeren eller en betalingsfullmektig.

(3) Samtykket skal gis før betalingstransaksjonen gjennomføres, med mindre det er avtalt mellom betaleren og betalerens betalingstjenesteyter at samtykke kan gis etter at betalingstransaksjonen er gjennomført.

(4) Betaleren kan trekke tilbake samtykket til å gjennomføre betalingstransaksjonen når som helst før utløpet av fristene for å kansellere betalingsoppdraget etter § 4-7.

4 hovedkomponenter

1. Samtykke

2. Hvem må samtykke?

3. Hvordan skal samtykke gis?

4. Når må samtykke foreligge?

Hvem må samtykke?

§ 4-2. Samtykke til betalingstransaksjon

(1) En betalingstransaksjon **anses som godkjent bare dersom** betaleren har gitt sitt samtykke til at betalingstransaksjonen gjennomføres.

§ 1-8. Andre definisjoner

(3) Med betaler menes i denne loven en fysisk eller juridisk person **som oppfyller en forpliktelse ved bruk av betalingsmidler**, herunder den som er innehaver av en betalingskonto og tillater et betalingsoppdrag fra denne kontoen, eller, dersom det ikke finnes noen betalingskonto, den som gir et betalingsoppdrag.

Hvordan skal samtykke gis?

§ 4-2. Samtykke til betalingstransaksjon

(1) En betalingstransaksjon anses som godkjent bare dersom betaleren har gitt sitt samtykke til at betalingstransaksjonen gjennomføres.

(2) Samtykke til å gjennomføre en betalingstransaksjon eller en serie betalingstransaksjoner skal gis i den formen og på den måten som er avtalt mellom betaleren og betalingstjenesteyteren. Samtykke til å gjennomføre en betalingstransaksjon kan også gis via betalingsmottakeren eller en betalingsfullmektig.

§ 3-30. Opplysninger om bruk av betalingstjenester

Ved avtaler etter [kapittel 4](#) skal det gis følgende opplysninger om bruk av betalingstjenester:

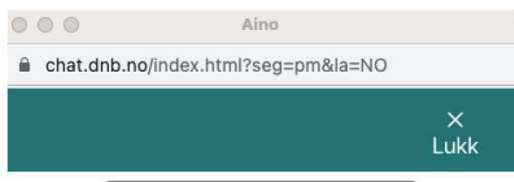
- a. kontonummer eller annen unik identifikasjonskode og opplysningene som kunden må oppgi for at et betalingsoppdrag skal kunne iverksettes eller gjennomføres korrekt
- b. form og prosedyre for å gi eller tilbakekalle samtykke til å iverksette et betalingsoppdrag eller til å gjennomføre en betalingstransaksjon, jf. [§ 4-2](#)

—
2 hovedspørsmål

1. Grenser for avtalefriheten?
2. Hva er vanligvis avtalt?

Hva er vanligvis avtalt?

1. Kort beskrivelse av tjenesten

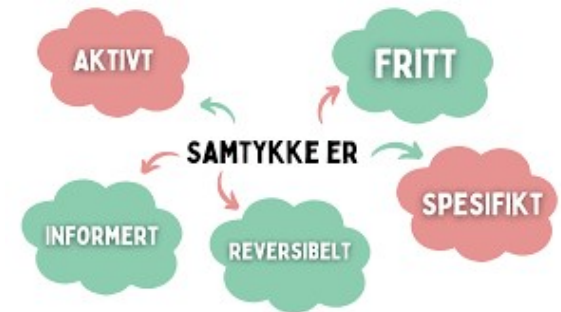
Med digital bank menes elektroniske kommunikasjonskanaler hvor banktjenester tilbys, for eksempel nettbank, mobilbank, herunder applikasjon (app) på digitale enheter, eller kontofon. Med digital enhet menes for eksempel mobiltelefon, datamaskin, nettbrett, smartklokke eller annet digitalt utstyr.

Avtalen gir kontohaver mulighet til å bruke digital bank for å inngå avtaler med banken, disponere kontoer, motta og innhente opplysninger om kontoforholdet og andre tjenester, motta elektroniske fakturaer mv. Kundedialogen angir hvilke funksjoner som er tilgjengelige i den enkelte kanal og instruerer kontohaver hvordan tjenesten brukes.

Hva er et samtykke?

- Må «samtykke» være informert?
  - I så fall om hva?
- Må «samtykke» være uttrykkelig?
- **Krever «samtykke» hensikt?**
  - I så fall om hva?
- Må «samtykke» være avgitt frivillig?

Krever samtykke hensikt?

- Særlig aktuelt ved såkalt manipulasjonssvindler
- Fra kjærlighetssvindler til sikkerhetskontosvindler

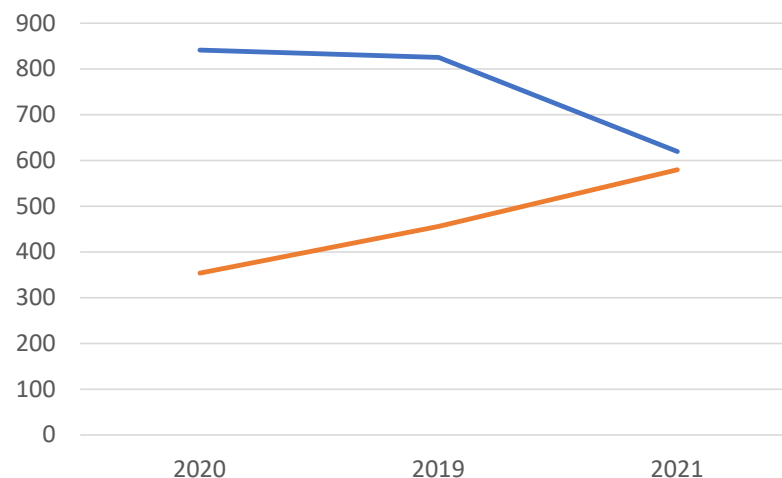
Praktisk betydning

Question 14 – Has the EBA identified any security risks that are not addressed by the requirements in PSD2

348. The EBA has identified the increased risk of social engineering fraud as an area where further improvements in the legal framework are needed to address the increase of fraudulent transactions, in particular authorised push payment fraud where fraudsters use social engineering scams (i.e. phishing) in combination with more sophisticated online attacks.

350. In addition, the EBA has identified specific issues that further contribute to the increased risk of social engineering, in particular that PSPs have little incentives to invest in effective transaction monitoring mechanisms that could mitigate the social engineering risks, because in most cases the losses are passed on to the PSUs. Relatedly, victims of social engineering scams often encounter difficulties to prove the transaction has not been authorised and are not able to claim reimbursement.

Svindeltap (UK Finance)

— Annen transaksjonssvindel — Social Engineering scams

Nedgang på 26,36%
841,9m til 620m

Økning på 63%
354m til 580m

Sammenfallende nemndspraksis?

FiKN Finansklagenemnda

Klagenemndene for forsikring, bank, finans, verdipapirfond og inkasso

Sak nr. 2022-490

transaksjonene er autorisert av klagerens selv. Egen autorisering av betalinger vil i et tilfelle som dette måtte forutsette at klageren har brukt sin BankID eller samtykket til andres bruk av passord og koder fra sin BankID med kjennskap til at det er nettopp dette – autorisering av betalinger – han utfører eller samtykker til. Nemnda

Sak nr. 2022-978

I noen saker har det også vært spørsmål om kunden på grunn av den metoden som er brukt under svindelen, selv har autorisert transaksjonene. Siden det i alle sakene har vært enighet om at kunden er blitt lurt av svindleren til å taste eller gi fra seg opplysninger fra BankID, har den samlede nemnda ment at de to situasjonene i utgangspunktet må bedømmes på samme måte. Nemnda ser det slik også i denne saken og kommenterer i fortsettelsen ikke separat rettsvirkninger av at klagerne kan ha blitt lurt til selv å autorisere noen av transaksjonene i løpet av svindelen. Nemnda foretar en samlet vurdering av saken med utgangspunkt i ansvarsreglene i § 35 tredje ledd.

Det finansielle ankenævn

Sak nr. 480/2022

Tre medlemmer - Henrik Waaben, Morten Winther Christensen og Jimmy Bak - udtaler:

Ud fra oplysningerne om, at klageren selv foretog overførslen, finder vi, at transaksjonen blev autoriseret af klageren, jf. herved betalingslovens § 82, og at der ikke foreligger et misbrug, som banken hæfter for, jf. betalingslovens § 100. Dette gælder, uanset at det må lægges til grund, at klageren blev narret og presset til at foretage transaksjonen i forbindelse med et bedragerisk telefonopkald.

To medlemmer - Tina Thygesen og Poul Erik Jensen - udtaler:

Vi finder, at den manipulation, klageren er blevet udsat for, er at sidestille med en situation, hvor klageren har udleveret oplysninger, herunder NemID-oplysninger, SMS-koder mv., og hvor disse er blevet misbrugt til at gennemføre uautoriserede overførsler.

Sak nr. 2019-11253

Enligt nämndens mening ger varken direktiven, förarbetena eller rättspraxis stöd för att bestämmelserna om obehöriga transaktioner ska tillämpas på situationer där kontohavaren själv godkänt en transaktion med exempelvis sitt mobila bank-id. Detta oavsett om kontohavaren råkat ut för ett bedrägeri och lurats att själv godkänna en transaktion, eller om en kontohavare har en felaktig uppfattning om vad en transaktion innebär eller vad en eventuell motprestation ska innehålla, eller vad hen över huvud taget gör när hen använder sitt betalningsinstrument. Bestämmelsen i betaltjänstlagen ska i stället förstås på så sätt att en transaktion är obehörig om den utförs av *någon annan* än kontohavaren utan att ha haft kontohavarens samtycke till transaktionen. När kontohavaren själv godkänt transaktionen i den form som avtalats har kontohavaren också samtyckt till densamma och reglerna om obehöriga transaktioner blir därför inte tillämpliga i situationer som dessa.

Krever samtykke hensikt?

- Ordlyd: «samtykke til at betalingstransaksjonen gjennomføres»
  - Å tillate eller sier seg enig i «noe». Noe = betalingstransaksjonen
  - Sml. GDPR artikkel 4. nr. 11 «frivillig, spesifikk, informert og utvetydig viljesytring».
- Lojalitets- og effektivitetsprinsippet:
  - Effektivt marked med elektroniske betalinger
    - Pro: Kundens tillit - Beskyttelse mot «de sikkerhedsrisici, der er forbundet med elektroniske betalinger»?
    - Contra: Bankenes profitt – Vanskelige bevisvurderinger og større fare for banksvindel?
  - Implementering av tapsfordelingsreglene
    - Hvilken tolkning passer best med systemet?

Spørsmål til salen:

- Må «samtykke» være informert?
- Må «samtykke» være uttrykkelig?
- Krever «samtykke» hensikt?
- Må «samtykke» være avgitt frivillig?

